

„Szeszélylabdacok, Galambposta, Hírszelence, Divathírnök, Nevettető pilula...”

Ezek a kedves – XIX. századi irodalmi divatlapoktól kölcsönvett – rovatcímek szerepeltek azon a meghívón, amely az immár „harmadik évfolyamába lépett” Hírlapkönyvtár legutóbbi összejövetelére invitálta a hírlapok, folyóiratok és egyéb időszak kiadványok iránt érdeklődőket. Azokat a könyvtárosokat, hírlapkönyvtárosokat, hírlapöröket és más szakembereket, akik – munkájuk vagy érdeklődési körük révén – különös kapcsolatba kerülnek a periodikumokkal. Az igen jó hangulatú előadások, a kellemes beszélgetés decemberben – mint arról már beszámoltunk – a gyermek- és ifjúsági lapokról folytak, legutóbb, május 31-én pedig az ún. „női lapok” kerültek terítékre. A két téma három ponton kapcsolható egymáshoz:

1. Köztudott, hogy egy család kultúrájának alakítója a nő, az édesanya. Nem mindegy tehát, hogy milyen értékeket közvetítenek például az újságok nekik – és rajtuk keresztül a családnak.

2. A női lapok többsége – legalább egy rovat, mese, vers, kép vagy rejtvény erejéig rendszerint szorított és ma is szorít helyet a gyermekek számára, egy kicsit átmenetet képezve ezzel a női és a családi lapok között.

3. A női lapok olvasóinak igen tekintélyes része fiatal lány, kislány, amolyan „alig nő” – leendő édesanya.

A kérdés ezúttal ugyanaz, mint korábban: mit közvetítenek, mit szolgálnak, milyen céllal, milyen eszközökkel a ma sajtótermékei. Felvállalnak-e, betöltenek-e olyan magas szto célokat, mint korai elődeik, azok a XIX. századi laptársaik, amelyek oly sokat tettek az olvasás népszerűsítéséért, a műveltség, a kultúra terjesztéséért, a magyar irodalom, a magyar nyelv ápolásáért?

Az első előadást – *Női lapok indulása a XIX. század elején és a nők olvasóvá érése* címmel – Morvai Zsuzsanna, az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Aprónyomtatványtárának munkatársa tartotta. A témában különösen otthonosan mozgott, hiszen az ő rendezésében látható a *Magyar írónők a XIX. századi magyar sajtóban* című kamarakiállítás az OSZK ötödik

emeleti folyosóján. Morvai Zsuzsa különleges „nagyítón” – leginkább a lapok előfizetési felhívásain – keresztül szemléli a sajtótörténetet, ezért igen sok érdekességgel lepte meg hallgatóit. Idézte például Kármán Józsefnek, az 1794-ben megindult Uránia című lap szerkesztőjének előszavát: „Az, hogy ezen munkát különösen az asszonyi nemnek szántuk, nem zárja ki a férjfiakat is. Nem bántjuk meg a férjfiúi nemet, ha azt állítjuk, hogy a Szép Nem, az izlés uralkodónéja. ... mivel a házi tiszta Örömet felemelni igyekeztünk, hogy házastársakból érzékeny Barátnékat, és kellemetes Társalkodónékat készíthetünk.” Mindennek záloga az olvasás megszerettetése. Ilyen és hasonló célkitűzésekről hallhattunk, miközben előadónk jóvoltából magunk is beleolvashattunk az említett előfizetési felhívások másolataiba. Érdekesekek voltak az összevetések a tervezett és a megvalósult lapok tartalma között. Szó volt a Regélő és Honművész, a Rajzolatok a társasélet- és a divatvilágból, a Hölgyfutár, a Nővilág, a Családi Kör, a Magyar Szépek munka- és mintalapja, a Gombostű, A Nők Munkaköre, a Nőemancipáció és más érdekes lapokról. Ugyanakkor hallhattunk híres női írókról, Kánya Emiliáról, Kempelen Rózáról, Bulyovszky Lilláról, Jósika Júliáról, Bajza Lenkéről, Wohl Jankáról, s valamennyiük írói, újságírói, lapszerkesztőségi munkásságáról.

A második előadást – *A századforduló feminista sajtója – A nő és a társadalom* címűt – Elekes Irén tartotta, aki több éve lelkes kutatója a feminizmus magyarországi kialakulásának, elterjedésének, amelynek lényeges fóruma és mozgatója volt *A nő és a társadalom* című, 1907-től 1913-ig megjelenő lap is. Programcikkében így írt: „Mindazt tárgyaljuk, ami a nőt mint embert, feleséget, anyát és polgárt érdekli. Nem magáért a nő kedvéért, hanem az általunk mindig egységesnek látott társadalmi test javára. Le akarjuk rombolni azt a szörnyű hazugságot, amely az emberiség egyik felénél a tudást szégyennek, bűnnek, a legveszedelmesebb tudatlanságot ártatlanságnak, a szellemi sötétséget nőies bájnak, a természetellenesen megkínzott és elkorcsosított testet szépnek, a társadalom iránti érdeklődést modern hóbortnak nevezi.” Megtudhattuk, hogy ez a folyóirat milyen fontos szerepet vállalt a választójog jelentőségének tudatosításában, a nők oktatásának ügyében. Beszámolt külföldi eredményekről, hírt adott ismeretterjesztő előadá-

sokról, nyelvtanfolyamokról. A lap szerzői közül Gergely Janka a pályaválasztással, Perczelné Kozma Flóra nőmozgalmi kérdésekkel, Glücklich Vilma pedagógiával, anyavédelemmel foglalkozott rendszeresen. Schwimmer Rózsa pedig nagy hozzáértéssel, tehetséggel szerkesztette a folyóiratot, amelyben számos külső szerző írását is közölték, alkalmanként helyet szorítva a szépírodalomnak is.

A harmadik előadó – *Kormos Valéria*, a Magyar Nemzet főmunkatársa – megint egy érdekes „szemüveget adott ránk”, könyvtárosokra, amikor előadásával *bepillantánunk engedett az újságírás, a riportkészítés, a lapszerkesztés kultisszatitkaiba*. Beszél a Nők Lapja szerkesztőségében eltöltött éveiről, újságírói tevékenységéről, riporteri élményeiről. Nem hallgatta el a nehézségeket, visszasságokat sem. Őt hallgatva szép lassan választ kaptunk arra a kérdésünkre, amely már a gyermeklapok esetében is megfogalmazódott bennünk, hogy miért jelenik meg olyan sok lényegében egyforma, sok esetben valamely külföldi mintára készült, tartalmatlan és értéktelen lap. A nőknek szóló újságok mitől váltak mára egészen mássá, hová tűntek az igazi családi jellegű női lapok. A felgyorsult idő, az újságírók megélhetésért való küzdelme, a világszerte jellemző felszínes tömegigények, a gyors haszonszerzésre való törekvés mind-mind okozói lehetnek ezeknek a negatív jelenségeknek. Szó esett közéletünkről, a lapok privatizációjáról, a médiaviszonyokról, a nagy sajtóbirodalmakról, többek között a Vico birodalomról, valamint annak fejről, Fenyő Jánosról és Kormos Valéria most megjelent, *Kiiktatás* című, az előbbieket vizsgáló tényfeltáró könyvéről.

A Hírlapkönyvtár falai csak virtuálisak!

A Katalist levelező listán hírt adunk összejöveteleinkről, amelyekre szívesen várjuk az érdeklődőket, a csatlakozni vágyókat.

Kocsy Anikó

Dolgozatok a könyvtárban

Mit izgultunk, felesleges,
hisz a többség csupa jeles,
Etóztunk és besoroltunk,
csokit majszoltunk, kortyoltunk.

Nyolcas szint, környezetbarát,
megtalálta „olvasóját”,

ami éppen nem ugrott be,
megláttad a polcon körbe.

Elröppent a három óra,
várt a büfé harangszóra,
alig ettünk, emésztettünk,
gyakorlatra siethettünk.

Leltárkönyvet töltögettünk,
aztán attól főtt a fejünk:
– kölcsönözhetnek-e szótárt?
Válasz: „Nem, most épp asztalláb”!

Szerdán kitört a vizsgaláz,
nyomultak a kolleginák
be az ajtón a terembe,
ejtőernyősként esve be.

Szorongva, de mind földet ért,
aki kijött körülvették,
készült ám a statisztika,
mely tétel nincs még kihúzva.

Ki mitől félt, azt megkapta,
amit nem tudott, kihúzta,
mégis, mint Szent György a sárkányt,
legyűrtük a gonosz ármányt.

Delet ütnek a toronyban,
bevonultunk szépen, sorban,
a bizottság ünnepélyes,
letett vizsgánk eredményes.

Sőt, a számos ötös mellett,
jobbagnak dicséret tellett,
vészben helytállt e kis csapat,
kérdem, mindig együtt marad?

Nem mondhatjátok, hogy hitvány,
kezünkben a bizonyítvány,
címeres és keménytáblás,
készülhet róla leírás!

Motort hamar kikapcsolni,
uzsgyi, mehetünk dolgozni,
hetedikén kell bulizni,
hetedikén kell búcsúzni!

Budapest, 2002. május 29.

Beyer László

(Elhangzott a könyvtárosasszisztensek oklevélosztó ünnepén, Törökné Jordán Kata osztályában)